

“Machtafstand in het Vlaams evangeliewerk (deel I)”

Ze hebben me allemaal in de steek gelaten....

Er was eens een christen, hij kende iedereen in de gemeente en was bijzonder geaccepteerd. Hij had de juiste gaven en het karakter om oudste te zijn. Nadat hij tot oudste werd verkozen, veranderde zijn situatie volledig. Weinigen knoopten nog een gesprek aan. Er werd nu een andere “machtsafstand” in acht genomen.¹

“Machtsafstand” onderzocht

Plaats	Land/Regio	Score
1	Maleisië, Slowakije	104
22	Zwitserland (Franstalig)	70
30	Wallonië	67
39	Vlaanderen	61
57	Verenigde Staten	40
61	Nederland	38
63	Groot-Brittannië + Duitsland	35
70	Zwitserland (Duitstalig)	26
74	(laatste) Oostenrijk	11

Schema 1

G. & G.J. Hofstede maten in een internationaal sociologisch onderzoek grote verschillen in machtsafstand tussen landen en regio's (schema 1).² Er bestaat geen machtsstandaard om landen te ijken, dus kan men met schema 1 alleen de verschillende landen onderling vergelijken.

De Hofstede's definiëren machtsafstand als de mate waarin ondergeschikte groepsleden verwachten en accepteren dat macht ongelijk verdeeld is.³ Niet machtige groepsleden, maar juist de minder machtige bepalen dus de machtsafstand. Hoe minder macht men uitoefent, hoe afhankelijker men zich gedraagt.⁴

Wat betekent machtsafstand praktisch?⁵

In culturen met een grotere machtsafstand respecteert men gezagsrollen zoals ouderen, docenten en leiders. Jongeren worden afhankelijk opgevoed. Er is veel emotioneel verkeer tussen leiders en ondergeschikten.

De ideale chef is een 'goede vader'. Ondergeschikten nemen gemakkelijk een extreem standpunt in: ofwel totaal afhankelijk ofwel totaal onafhankelijk van de overste. Politiek is er vaak een sterke linker- en rechterflank met een zwak middenveld. Vakbonden zijn er meestal direct aan politieke partijen verbonden.

In culturen met een lagere machtsafstand leeft exact het tegenovergestelde. Zo kan bvb. de positie van iemand hoger zijn, maar wordt hij of zij principieel toch als gelijkwaardig ervaren. De ideale chef is een bekwame democraat.

Waar staat Vlaanderen?

De Hofstede's toonden aan dat in elk land regio's bestaan met verschillende machtsafstanden. In de vergelijking van schema 1 positioneert Vlaanderen zich als een regio met een grotere machtsafstand dan gemiddeld.

De machtsafstand ligt in elk geval hoger dan in landen die veel leiders van gemeenten en kerken hebben aangeleverd (bvb. Amerika, Engeland, Nederland, Duitsland).

Hoe is machtsafstand zichtbaar bij ons?

Gemeenteleden kunnen zich gemakkelijk extreem opstellen. Ze volgen leiders helemaal of helemaal niet. Daartussenin ligt weinig nuancering. Volgt een kritische massa de leider(s) niet meer, dan volgt een splitsing die dikwijls persoonlijk gespeeld zal worden. De directe aanleiding kan banaal zijn, maar omwille van de machtsafstand hopen spanningen zich onuitgesproken op. Een kleinigheid en de vlam slaat in de pan. Machtsafstand verklaart de radiostilte bij verwerping: macht concentreert zich absoluut in de persoon die verworpen wordt en waarmee men zich niet langer wenst te identificeren, omdat die tot een persoonlijke bedreiging uitgegroeid is.

“België, het kerkhof van het zendingsveld!” Hoezo?

- Buitenlandse evangeliewerkers ondervinden dikwijls te laat hoe de machtsafstand hier anders werkt. Spreken ze van oorsprong onze taal (Nederlands, Frans, Duits) dan gebruiken zij des te spontaner hun eigen cultuurachtergrond en communicatiestijl om bvb. gemeenteleiding in te vullen.

De leider⁶ krijgt de tijd zich te bewijzen. Als echter na enige tijd iets niet naar de zin is, keren gemeenteleden zich eenvoudig tegen hem. De eerdere loyaliteit in de groep richtte zich daarom minder op onderzoek van de waarden van Gods Koninkrijk – de kern van bijbelonderwijs en meer op de meningen van de leider. Men heeft zich totaal afhankelijk opgesteld en zich met hem geïdentificeerd – de Vlaamse loyale kant van de machtsafstand. Dan komt de omslag. Al langere tijd ontwikkelde zich een onderstroom, maar die symptomen worden te laat zichtbaar voor de hiërarchie om tijdig en accuraat te kunnen reageren. Het conceptueel verschil in machtsafstand heeft een volgende slachtoffer gemaakt.

- Algemene gemeentegroeimodellen houden geen rekening met verschillen in machtsafstand tussen landen en/of regio's. Meestal worden de modellen aangeleverd door culturen met een lagere machtsafstand waar duidelijke leidersrollen en een sterke hiërarchie hun plaats hebben.

Daarom zijn zulke modellen bvb. in de Verenigde Staten wel succesvol en slaan ze eveneens in Nederland aan. De machtsafstand in beide culturen scoort immers gelijkaardig (schema 1).⁷

De grotere machtsafstand in Vlaanderen beperkt echter het effect van sterke hiërarchische structuren omdat ze hier gemakkelijk leiden tot een absolute gezagsopstelling of tot absolute meningsverschillen (met scheuringen tot gevolg). Willen we hier buitenlandse modellen gebruiken, dan moeten ze dus radicaal aangepast worden om groei op lange termijn vast te kunnen houden.

- De Vlaamse cultuur kent een grotere machtsafstand. Daarom leeft er meer respect voor ouderen en primeert de leeftijd van een leider op specifieke kennis, achtergrond of geestelijke gaven. Aan ouderen schrijft onze cultuur meer geestelijke volwassenheid toe, wat echter niet altijd opgaat.

Vanuit hun perspectief hebben veel oudere leiders het idee dat jongeren nog niet veel kunnen. Als jongeren echter iets voor andere jongeren organiseren, gaat dat meestal zeer goed (bvb. de kampwerking van EJV en PJV). Leiders zijn echter ook maar mensen. Absolute machtsuitoefening is niet gezond. In de nieuwsbrief van juni 2006.⁸

Herkent u uw gemeente?

- Afhankelijk opgevoede jongeren
- Respect voor ouderen
- Ongenuanceerd volgen of niet-volgen
- Sterke hiërarchische structuur
- Vermoede machtsgevoelens
- Weinig jongeren in leidinggevende posities

In het artikel hiervoor schetsten we enkele problemen die zich kunnen voordoen als we de invloed van machtsafstand niet onderkennen. Hoe kunnen christenen groeien om bijbelse waarden in gedrag en relaties voorrang te geven?

Is machtsafstand slecht?

God's relatie met de mens antwoordt heel duidelijk "nee".

God staat oneindig boven ons in macht en als ondergeschikte schepselen is het goed om Hem als Schepper te erkennen. Jezus sprak heel duidelijk als gezaghebbende (Mat.7:29). Paulus toont zich in Galaten ook heel duidelijk als gezaghebbend apostel (Gal.1:1). Telkens blijkt dat God macht ingesteld heeft en dat die met liefde gerespecteerd hoort te worden.

Een christelijke benadering voor een leider?

God's macht en gezag vraagt van een leider dat hij of zij⁹ zich weet door God geroepen te zijn en zich in karakter en christelijke volwassenheid weet te onderscheiden.

- Men kan zonder God's roeping en zonder daarin bevestigd te worden niet zomaar in een leiderspositie rollen. Toch gebeurt dit meer dan men vermoedt. Leiders willen immers van nature graag en direct en geven daarom gemakkelijker toe aan groepsdruk of omstandigheden. Dat kan hun natuurlijk groeiproces grondig verstoren en de nieuwbakken leider samen met de groep op termijn problemen van macht, conflicten of van persoonlijke burn out bezorgen.
- Leiders behoren toe te rusten. Dat kan nooit autoritair en van bovenaf. Toerusting is pas effectief door de persoon aansluitend op diens omstandigheden te dienen. Dus moet een leider eerst vragen stellen, luisteren en dan pas spreken (Jac.1:19). De "inventaris nemen van wie men dient" bepaalt de keuze hoe men toerust. De leider investeert zo actief en overbrugt de machtsafstand. Hij leidt mensen door hen te dienen in liefde, vriendelijkheid en goedheid.
- Dienend leiderschap vereist van opziensers/oudsten¹⁰ karaktereigenschappen als zelfcontrole, beschaafdheid, gastvrijheid, vriendelijkheid (1Tim.3), geduld en goedheid, (1Cor.13). Dit lijstje is niet theoretisch, want Paulus vraagt naar de toets van het gezinsleven: je moet een goede echtgenoot en vader zijn. Dus hangt het van de bereidheid voor voortdurende karaktervorming af of leiders ook nog blijven groeien in de bediening die God hen geeft.
- Machtsafstand wordt verkleind als de leider zich aanspreekbaar opstelt. Als die fout zit, is het goed dit toe te geven. Dat is moeilijk, maar God vraagt niet voor niets dat leiders in de eerste plaats een sterk, dienend karakter ontwikkelen en de minste zonden zijn.
- Het is belangrijk dat de gemeente samen aan de kar van Gods Koninkrijk trekt – opziensers/oudsten en gemeentelieden in een gezamenlijke teaminzet. Als in een bespreking klinkt "wij als oudsten hebben besloten...", kan dat leidersteam zelf beoordelen wat dat uitdrukt over het instandhouden of overbruggen van onze Vlaamse machtsafstand – ondanks het grote gelijk dat men mogelijk aan zijn kant heeft.

Hoe dient een leider?

☐ Met het juiste karakter	☐ Duidelijke communicatie
☐ Luisterend	☐ Kwetsbare opstelling
☐ Toerustend	

Een christelijke benadering voor gemeenteleden?

Gemeenteleden worden verwacht open te staan voor toerusting om te dienen. Eerlijkheid beoefenen naar anderen en naar uzelf is belangrijk als kernwaarde in Gods Koninkrijk. Vaak zijn leiders niet geliefd omdat ze populaire dingen doen of zeggen. Het is dan verleidelijk op fouten te wijzen en die terug te koppelen naar karaktereigenschappen of gaven van die mensen. De machtsafstand in onze cultuur doet ons nogal eens heel snel die fout maken... Is kritiek terecht, dan dienen liefde en zachtmoedigheid de toetsstenen van onze bereidheid te zijn om hen op onze beurt in openheid en geestelijke integriteit te dienen.

Als leiders dienen en gemeenteleden op hun beurt leren dienen, groeit een gemeenschap die de samenleving laat zien wie Jezus is: de Dienaar bij uitstek. Jezus waste de voeten en zo mogen wij onze maatschappij dienen. Daarvoor is roeping en karakter nodig als groep en als individueel christen. Jezus wil ons als Hoofd van zijn lichaam ook Zijn karakter geven op de wijze die hij voor leiders en navolgers vastgelegd heeft.

Dus laten leiders nadenken over hun roeping, karakter en gaven. Laten gemeenteleden zich eerlijk openstellen voor toerusting. Zo kunnen we toenemen in wijsheid om een onbijbelse werking van machtsafstand tussen leiders en leden te overbruggen voor de bouw van Gods Koninkrijk.

Hoe dient een gemeentelid?

- De leiders niet bekritisieren als ze gewoon doen wat ze moeten doen.
- Bij terechte kritiek met de leider spreken
- Eerlijk zijn (naar uzelf en uw naaste)

Voel u vrij om te reageren op hetgeen u leest. U mag van ons steeds een antwoord verwachten op uw vragen en bemerkingen.

Herman Heyman, maart 2007

uit "Evan-Assistance" (Nieuwsbrief van ABC Ministries vzw)

Dient groeiende leiders

info@abcministries.be - www.abcministries.be - 016/62.31.72. - St.Jansbergsesteenweg 97 - 3001 heverlee

- 1 Dit verhaal komt op hoofdlijnen recht uit de praktijk.
- 2 Deels overgenomen uit Geert en Gert Jan Hofstede, Allemaal andersdenkenden: Omgaan met cultuurverschillen, geheel vernieuwde editie (Amsterdam, Antwerpen: Uitgeverij Contact, 2005), 56
- 3 Hofstede & Hofstede, 58.
- 4 Hofstede & Hofstede, 58.
- 5 In deze paragraaf is veelvuldig gebruik gemaakt van Hofstede & Hofstede, 58-72.
- 6 In bijna alle gevallen gaat het om mannen, dus we gebruiken hier mannelijke voornaamwoorden.
- 7 Er zijn natuurlijk meer culturele factoren. Voor de vijf factoren die Hofstede en Hofstede behandelen komen de Verenigde Staten en Vlaanderen slechts op twee kenmerken ongeveer overeen (individualisme en langetermijngerichtheid), Nederland en de Verenigde Staten op vier kenmerken. Zie Hofstede & Hofstede, 56, 90, 129, 174 en 212.
- 8 Zie de website onder "info" en "niewsbrieven" voor de download en de extra informatie.
- 9 Hoewel wij geloven dat vrouwen uitstekende leiders kunnen zijn, gebruiken we om taalkundige redenen de mannelijke voornaamwoorden.
- 10 In Titus 1:5-9 worden deze termen door elkaar gebruikt.